

עלילות האהבה של עורך-הדין הדרוזי הצעיר שהבטיח אהבה והתגיירות אבל הקאריירה טובה מאהבה

כמאל קאסם גדל יחד עם המדינה. הוא נולד לפני 26 שנה, בכפר רמה שבגליל המרכזי. קאסם, בן למשפחת פלאחים לא אמדה ביותר, שאגה לחינוכו הרצוף, היה תלמיד מוכשר. הוא סיים הוצאות בית-הספר העממי, למד בבית-ספר תיכון, ובשנת 1947 אף נסע למשך שנה ללבנון למטרת לימודים.

כאשר קמה המדינה הוענקו מספר סטיפנדיות לבני-מיעוטים מצטיינים באוניברסיטה העברית בירושלים. כמאל קאסם היה אחד הזוכים בסטיפנדיה אלה, החל ללמוד משפטים. מאז העתיק את מקום מגוריו לירושלים, הפך הדרוזי הצעיר דמות פופולרית למדי באוניברסיטה הירושלמית ובירושלים בכלל. הוא היה יפה-תואר, בעל מראה אצילי, ידע הצלחה רבה אצל בנות.

נימוסיו היפים והתאקלמותו בסביבה העברית חיבבוהו על כל מכריו. הוא היה תלמידם החביב של הפרופסורים והמרצים באוניברסיטה, וזכה לידידותם של שופטים ואנשי צמרת. כי קאסם ידע גם ללכת בתלם הנכון.

בירושלים שימש בן הגליל כסופרו הפרלמנטרי של היומון הערבי אל-יוס, השתתף גם בשידורי קול ישראל כשפה הערבית. פרנסיס מאאי ראו בו אחד המנהיגים-לעתיד בקרב המיעוט הדרוזי, השתדלו לקנות את ליבו, אפילו בן-גוריון העניק לו ראינות, הציע לו באחד מהם לפעול למען צירופם של הדרוזים לתנועת הצופים.

כסטיים קאסם את לימודיו, וזכה לעבודת התמחות בבית-הדין העליון, בשלב מאוחר יותר עבר לעבודת התמחות במשרד עורך-הדין המפא"י יעקב סלומון בחיפה.

★ ★ ★

נערה בשם רינה

עוד בזמן לימודיו באוניברסיטה הכיר קאסם — היכרות היציגית בלבד — צעירה יהודיה בשם רינה, שלמדה אף היא באוניברסיטה, אם כי בפקולטה אחרת. רינה הייתה בת למשפחה פתח-תקואית דתית ויודעה. באחד הימים, אחרי שקאסם סיים את לימודיו באוניברסיטה ועסק בהתמחות, נפגשו השניים שוב. היכרותם הסתמית הביאה אותם לשיחה היכרות, ובסופה החלו השניים יוצאים יחד, מחורים זה אחר זה. רינה הייתה מבלה עם קאסם בפומבי, דמותו המורחבת קסמה לה. ולמרות שהכירה מיד באופיו ההרפתקני ובמיסטריות שבה עטף את עצמו, התאהבה בו. יחד היו יוצאים לבלות בבארים ובקולנוע.

בינתיים נודע להוריה של רינה על בילוייה עם צעיר דרוזי, במשפחה הדתית, שאביה הוא יהודי אדוק בעל זקן ופיאות, נראה הדבר כאסון. ההורים החלו ללחוץ על בתם שתחזור מיד לבית-הוריה. בלחץ ההורים הוכרחה רינה להיפרד מקאסם ולשוב הביתה. אולם קאסם לא שכח אותה, היה שולח אליה שליחים ומכתבים. רינה עצמה, שאינה דתית, לא הפריעה כלל עובדת היותו של קאסם בן דת אחרת. הוריה, שראו את השליחים והיו סבורים כי היא ממשיכה להתראות עם קאסם, כלאו את בתם בבית.

במשך כחודש וחצי חיידה הנערה את פגישותיה עם קאסם בתל-אביב. הוא היה מתגורר אז במלון מפואר, לבוש תמיד בחליפות מהודרות, מפור כסף בבארים ובתיקפה. כשגילו ההורים אודות פגישות אלו ניסו שוב לשכנע את בתם לחזור על קאסם. אולם רינה הודיעה להם שבשום אופן לא תחזור עיניו. מול הצהרה זו, לחצו עליה ההורים להשפיע על קאסם כי לפחות יתגייס.

רינה סירבה לעשות זאת. בלידת-בכירה החליט אביה להתקשר עם קאסם, מבלי ידיעתה, ולהזהירו לבל יפגש עם בתו. אולם גם קאסם סירב לחזור בנקל על רינה. משראה זאת האב הציע לקאסם להתגייס. ההורים יזמו פגישה בחופשה, לא יכול היה קאסם, רינה ואביה בירושלים. בפגישה זו הביע קאסם את נכונותו המידית להתגייס, ובלבד שיוכל בעית ההתגיירות כרצינית וחמורה.

לרקום את עתידו יחד עם אהובתו, הוא כלל לא ראה את

★ ★ ★

שליחות לאומית

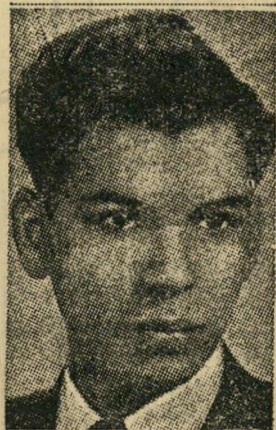
אם בעית ההתגיירות לא נראתה חמורה בעיני קאסם, היו לו בעיות חמורות אחרות. הסביר הוא: "כתוצאה מההתגיירות נעמדו בפני בעיות כלכליות קשות. בבית נישלו אותי מנכסי, גם בחברה הישראלית היהודית לא יקבלו אותי. רינה עלי לשנות את כל תכניותי לעתיד". קאסם לא גילה מה הן תכניותיו. לעומת זאת גילה כי דרוש לו כסף לשם התחלת מיושן. הוא ביקש מהאב אלף ל"י, והאב נתן לו אותן. כי למרות הכאב שכאב בראותו את אהבתה של בתו לגוי, השלים האב עם העוב-דות. היה זה בריוק לפני שנה. הונג רצה מאוד להינשא ככל המוקדם. אולם מאחר שבתי-הדין הרבניים היו אז בחופשה, לא יכול היה קאסם להתחיל בתהליכי ההתגיירות. האב ניצל אז את השפעתו בחוגים הרבניים וטפסי הגיור הובאו במידה לביטוי, שם חתם עליהם קאסם מיד, תוך הבטחה מצד הרבנות לזרז את תהליך הגיור.

אולם כעבור זמן קצר בא קאסם אל נערותו, סיפר לה כי דרוש לו כסף נוסף לשם ביסוס עתידו הנערה, בתמימותה, נתנה לו 500 ל"י נוספות מחסכונותיה, ללא ידיעת הוריה. הוא אף נסע עמה לבחור דירה מתאימה

שם פיקטיבי, חטכונו לשמור על חזותה האטיתית של הצעירה.

בחיפה. משלא מצאו דירה כזאת, הופיע קאסם כעבור זמן, סיפר כי ביקר אצל אבא חושי, וזה הבטיח לו דירה בתנאים נהדרים. באותה הזדמנות שוב ביקש קאסם נספ. הפעם לא יכלה רינה לתת לו את הכסף מבלי שהוריה ידעו. קאסם פנה לאב, הצליח לקבל ממנו אלף ל"י נוספות. גם אז לא התקרב מועד הנשואין. הרבנות השתתה את הגיור, העמידה בדרכו של קאסם את הקשיים המקובלים במקרים כאלה. ואז, לפתע, הופיע קאסם וסיפר כי הוא עומד לנסוע לחוף-לארץ לששה שבועות. הוא הבטיח לרינה הרים וגבעות, סיפר כי השליחות היא עבורו מבחן חשוב לעתידו. הוא הבטיח להתחתן מיד כשחזור.

"יש לתלות את הבוגד הזה!" כותרת זו התנוססה לפני כשנה מעל לכתבה סנסציונית, בשבועון המצרי "אל תחריר", בטאון הכת הצכאית המצרי רית. האיש שעמד במרכז של הכתבה, אותו דרש השבועון לתלות, היה עורך-דין ישראלי צעיר ממוצא דרוזי: כמאל קאסם, שעורר עליו את זעם המצרים אחרי שהיכר חוכרת בשפה הערבית, בשם: "מהי צורת המימשל בישראל?" החוברת, שהופי

צה גם במדינות ערב, ויכתה את קאסם בפירסום מרהיב. השבוע חזר שמו של עורך-הדין כמאל קאסם לכותרות. הפעם היו אלה דווקא עיתוני ישראל שהציגו אותו כאור לא חיובי, סיפרו על ההאשמות שהועלו נגדו במועצה הי משפטית, אחרי שהואשם עליידי צעירה יהודיה בהפרת הכספת התי גירות ונשואין, ובהוצאת כספים על סמך הכספות אלה. המועצה המשפטית החליטה לא לדון בתלונה, אחרי שהוא החזיר לצעירה את כספתה.

כעבור כמה ימים נוספים הופיע קאסם, ובידו מזוזה גדולה, נפרד ממשפחת רינה לשלום.

★ ★ ★

ההתגיירות — פיקציה

הזמן חלף, ומקאסם לא באה כל ידיעה. לעומת זאת באו ידיעות אודותיו מצד אחר לגמרי: בקשת הכת גיירות לא כמאל קאסם הועברה בצינורות המקובלים עד למשרד החוץ, וממשרד החוץ הגיעה תשובה כי קאסם צומד לנסוע בקרוב בשליחות לחוף-לארץ, וכי הוא רואה בבקשת ההתגיירות פיקציה בלבד.

רק אז הבינה רינה שקאסם לא עזב עדיין את הארץ, למרות שנפרד ממנה. והנה, כעבור יום, קיבלה ממנו מכתב מפא"י, בו סיפר שלא כתב עד כה משום שהיה חולה, ואילו כותבו זמן התפרסמה בהארץ. במדור הכלל והפרט, ידיעה על יציאתו של עורך-דין קאסם לעבודת מחקר באנגליה. בהודעה זו, צוין תאריך יציאתו מהארץ כיום אחד אחרי התאריך, בו נשלח המכתב מפא"י. נוסף לזאת שמעה רינה מפי אנשים שונים כי ראו את קאסם בארץ בזמן שהיה צריך כבר להיות מחוצה לה.

רינה חשבה שהלה איהבנה הוריה חשדו כי יש כאן מעשה מירמה. הם פנו למשטרה, בדרישה לערוך חקירה, וזו חבטיחה לנהל חקירה שקטה. כעבור ימים מספר קיבלה רינה הודעה לבוא ולהתייצב במשרד החוץ. שם סיפרו לה כי כמאל קאסם יצא בשליחות, אשר אי

אפשר לגלות את מטרתה ואת מקומה. מנהלי הדיפלומטיה ביקשו ממנה בכל לשון של בקשה לא לעורר רעש סביב הפרשה ולא לתת לה פירסום, הבטיחו להעביר לקאסם מכתב. רינה כתבה מכתב גלוי אלנו, בו דרשה תשובות ברורות על החלטת התגיירות, על עון הנשואין ועל הכסף. קאסם שלח תשובה — גם היא ל"ד משרד-החוץ, שהפך מתוך בין הונג בלשון משפטית בהר קאסם לא לגלות כל רחשי חובה לרינה, הבטיח עם זאת להסדיר את ענין הכסף. הוא הציע לה לפנות למשרד החוץ, לבקש שכל חודש יחזירו לה 100 ל"י ממשכורתו. רינה, שהבינה כבר מה הענינים, דרשה את כל הכסף חזרה מיד.

מרי פעם בעם הזמין את רינה לאישיות מיסטרית במשרד החוץ, שניהלה עמה שיחות, שידלה אותה לא לפרסם את הענין, בהבטחה להסדירו. כך נמשכה הפרשה כחצי שנה.

★ ★ ★

עבר עשיר ומגוון

לכסוף היה זה האב שהבין כי בתו נפלה בפת. הוא כתב לקאסם מכתב, בו תבע ממנו לחזור מיד ארצה שאם לא כן יעביר את הענין לאנשים היודעים דת ודין. רינה אף נקבה למשרד-החוץ תאריך, אשר אם לא יחזור קאסם עד אז, תואלץ לתבוע אותו לדיון. במרס 1958 קראו את רינה שוב למשרד החוץ, הודיעו לה כי החליטו להחזיר את קאסם לארץ וכי משרד החוץ מנער את חצנו ממנו. ואמנם, כעבור ימים מספר, סודרה פגישה בינה לבין קאסם.

הפגישה היתה שקטה ומסויגת. קאסם רק התרגז כיצד נודע לרינה שלא עזב את הארץ במועד שהודיע לה. הוא הסביר כי התברר לו כי הקריירה עומדת אצלו מעל לחישובים רגשיים, וכי הוא חוזר בו מהחלטתו להתגייס. אולם כאשר נתבקש להחזיר את הכסף שלקח ממנה ומאכיה, הודיע קאסם קצרות כי אין לו כסף.

אחר זאת לא נותרה הברייה בפני האב אלא לפנות לעורך-דין. שוב ושוב ניסה קאסם לטעון כי אין לו כסף, אולם כאשר הוזהרו מפני תוצאות מעשיו השיג קאסם את 2500 הל"י ממשרד-החוץ. בכך סיים משרד-החוץ לקאסם להחליף מדין חוקי, ואחרי חופשת מולדת קצרה, להסדרת ענינו, בה זכה כפרס, נשלח שנית. אך בזה לא תמה הפרשה. הנערה, שנפגעה עד מעמקי נפשה, לא יכלה לשכוח לקאסם את הולכתה שולל. היא הגישה תלונה למועצה המשפטית, בתענה להעניש את קאסם בשל התנהגות שאינה הולמת עורך-דין.

לא היתה זו הפעם הראשונה שענינו של כמאל קאסם הובא בפני המועצה המשפטית. לפתע התברר כי היה לו עבר עשיר למדי בקריירה המשפטית הקצרה שלו. בסוף שנת 1955, הסתבר, עבד קאסם כמתמחה במשרדו של עורך-דין סלומון בחיפה. לקוח של אותו משרד, אורח חיפאי, שכב באותה תקופה חולה. האיש רצה לערוך צהאה ולהגיש תביעה לגט נגד אשתו, כדי להירוח מנכסיו. הוא הזמין עורך-דין מהמשרד, כדי לערוך את הצהאה. עורך-דין סלומון הזמין את האשה, הסביר לה את כוונת בעלה להתגרש ממנה. בצאתה מהמשרד נתקלה האשה, שהיא נאת מראה, בכמאל קאסם. כמאל הציע לה את עזרתו כשדור עניינה. הוא נתן לה עצות, נפגש עמה לעיתים קרובות — ובין היתר, גילה לה חומר מתיקו של בעלה שהיה שמור במשרד.

האשה נתנה בו תחילה אמון, אולם אחר-כך התעוררו חשדותיה והיא סיפרה לבעלה, אשר הבריא בינתיים, על פגישותיה עם קאסם ונישאי הדיונים ביניהם. הבעל הגיש תלונה למועצה המשפטית נגד כמאל קאסם, על גילוי סודות מקצועיים לצד שכנגד וניצול לרעה של מעמדו במשרד עורך-דין סלומון. אולם כאשר החל הביורו בתלונה שינתה האשה את טעמה, הכחישה את האשמות בעלה. קאסם יצא זכאי.

★ ★ ★

הקריירה נמשכת

כעבור זמן קצר שוב שימש קאסם נושא לדיונים במועצה המשפטית. בעת התמחותו במשרד סלומון עסק קאסם בגביית כספים מלקוחות המשרד, שילשל חלק מהכספים לכיסו. הוא נגד לתת קבלות זמניות, בתוכן קבלות שנשאו עליהן את הכתובת, "מדינת ישראל".

באותה תקופה התברר גם פרשה אחרת, בה היה מעורב קאסם: הוא ניהל פלירט עם המפלגה הפרוגרסיבית ערב הבחירות לכנסת השלישית, הבטיח לארגן עבורם רשימת מיעוטים. רק כשבדקו את החתימות הדרושות להגשת הרשימה, התברר כי חלק מהן מזויפות.

כאשר נודע לעורך-הדין סלומון על כך, הגיש תלונה למשטרה, והעניו הובא בפני המועצה המשפטית. המועצה החליטה או לבטל את תיקונית התמחותו למשך שנה. בית-הדין העליון, בפניו הגיש קאסם ערעור, אישר את החלטת המועצה. בכל זאת, עם עבר מעין זה מאחוריו, יצא כמאל קאסם בשלום מבירור תלונתה של הנערה הפתח-תקואית בפני המועצה המשפטית. מכל מקום, נראת היה כי הקריירה של כמאל קאסם, איש משרד החוץ, אוהד מפא"י, ואחד תמועמדיים של מפא"י לרשימת המיעוטים שלה לכנסת הרביעית, תוכל להימשך ולהתפתח בתנופת קסמים.